

Oravecz Imre: Jelenkor Kiadó,
Kaliforniai fürj 2012.

A *Kaliforniai fürj* a szerző előző regényének, a 2007-es *Ondrok gödre* folytatásának tekinthető, hiszen ebben a szajlai Árvai család három generációjának történetét kísérhetjük figyelemmel az 1870-es évektől egészen a századvégig, a *Kaliforniai fürj*ben pedig ott kezdődik a cselekmény, ahol az előző műben befejeződött, 1898-ban. Az apja földjén dolgozó és vele konfliktusba kerülő Árvai István a cselekmény szerint ebben az évben kivándorol családjával Amerikába: feleségével azt tervezik, hogy néhány év alatt elég pénzt gyűjtenek össze ahhoz, hogy otthon az apai birtokról leválva, önállóan gazdálkodhassanak. A kinti élet során azonban rá kell eszmélniük, hogy a pénz nagyon lassan gyűlik, s emiatt az ideiglenesnek tervezett amerikai tartózkodás ideje egyre csak húzódik.

A *Kaliforniai fürj* emléket állít a századforduló szajli nagy kivándorlásnak, és szociográfiai pontossággal követi végig hőseit a beilleszkedés útján. István előbb az Ohio állambeli Toledóban lesz vasöntődei munkás, aztán pár év múlva az egyre bővülő család átköltözik a kaliforniai Santa Paulába, ahol a családfő olajmunkás lesz. Közben a család egyre inkább ráérez a lassú, de biztos gyarapodás ízére, átveszi a helyi szokásokat. Olyannyira, hogy amikor végül, hosszú évtizedek után mégis összegyűlik a pénz, már több szál fűzi őket az Újvilághoz, mint a régihez. A regényben rendkívül kevés a metaforikus elem, azonban a madarak metaforikus értelemmel bírnak a műben: a tájjal való összeköttetésnek, azonosulásnak, ezzel pedig az ember identitásának megtalálásában töltenek be kulcsszerepet. Kiemelt jelentőségű az a mozzanat, amikor a regény vége felé István meghallja a fürjek hangjának értelmét is: „így lesz jó, így lesz jó” – vagyis a madár nyugtatja meg Istvánt az új hazában formálódó sorsával kapcsolatban, mintegy igazolva azt. A *Kaliforniai fürj* legmarkánsabb ismeretjellegében azonban, hogy feltűnően hiányoznak beszédmódjából a lírai elemek. Oravecz regénye tényfeltáró jellegű, miközben követi a lineáris idővezetést, narrátora pedig legtöbb esetben rendkívül távolságtartó a szereplők jellemének alakulásával kapcsolatban.

Több szélsőségesen részletezett cselekménysor, így különösképp a főszereplő házaspár szexuális éle-

tét bemutató epizód-részletek nem bensőségebbé, erotikusabbá, netán ironikusabbá teszik a regényvilágot, hanem sokkal inkább életidegenné és bizarrá. Csak így a rendkívül mély tudásanyagról tanúskodó részletes leírások pl. az olajfúró berendezés működéséről, de még az egyébként izgalmas kaliforniai tájról szóló leírások esetében is:

az olvasó elveszik a rengeteg névben és adatban, a leírás néhol nehézkessé válik. Mintha a szerző szeretné minden áron átadni az olvasónak az emigránsors és a letűnt idő méltatlanul elfeledett részleteit. Oravecz bámulatos mennyiségű tényanyagot halmoz föl, legyen az geológia, a táj flórája vagy faunája, helytörténet vagy településrajz. Oravecz regénye mintha a táj részletezésébe vetítené bele az emberi lélek komplexitását: a táj az, amelynek apró mozzanataiban is jól érezhető mélysége, átlátható működése és a mű egészére kiható ereje van. A szereplők lelki életéről csak olyan mértékben értesülünk, ami a beilleszkedésükre utal: apró mozzanatainak leírása viszont mesterien hiteles a regényben, jól ábrázolja azt az utat, ahogyan a bevándorlók elindulnak az amerikai-válás útján, bemutatva közben a magyarok negatív megítélését, az amerikai iskolarendszerbe való beilleszkedésüket, munkahelyi életüket, az asszonyok háztartási nehézségeit, az új technikai vívmányok felüldítő voltát, az amerikai öltözködési, étkezési és ünneplési szokások lassú átvételét.

A *Kaliforniai fürj* egyedülálló és hiánypótló kísérlet a magyar irodalomban: a napjainkban egyébként is rendkívül aktuális magyar kivándorlás témáját emeli végre diskurzusba, ezzel pedig egy rendkívül érdekes szubjektumpozíció ábrázolását vállalja: a kivándorló személyisége és identitása „átmenetiségének” megragadását. A sokszor túlzó mennyiségű tárgyilagos leírás véleményem szerint éppen annak a tükröződése, hogy identitásukban megrendült, vagy legalábbis abban próbának kitett szereplőkről van szó: a leírások mintegy elfojtásként is értelmezhetők, egy olyan beszédmódbeli megközelítésként, amelyben a személyiség mély, lelki folyamatai annyira nehéznek bizonyulnak, hogy nem kerülnek felszínre a jellemábrázolás során.

Zsuppán Klaudia

